

**TÜRKİYE'DEKİ GELİN VE KAYINVALİDE
İLİŞKİLERİNİN ÇEŞİTLİ DEMOGRAFİK VE PSİKOLOJİK
DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ**

EXAMINING DAUGHTER-IN-LAW-MOTHER-IN-LAW
RELATIONSHIPS IN TÜRKİYE IN TERMS OF VARIOUS
DEMOGRAPHIC AND PSYCHOLOGICAL VARIABLES

Arzu ÇALIŞKAN SARI

120

TÜRKİYE'DEKİ GELİN VE KAYINVALİDE İLİŞKİLERİNİN ÇEŞİTLİ DEMOGRAFİK VE PSİKOLOJİK DEĞİŞKENLER AÇISINDAN İNCELENMESİ

EXAMINING DAUGHTER-IN-LAW-MOTHER-IN-LAW RELATIONSHIPS IN TÜRKİYE IN TERMS OF VARIOUS DEMOGRAPHIC AND PSYCHOLOGICAL VARIABLES

Arzu ÇALIŞKAN SARI¹

ÖZ

Mevcut çalışmanın amacı gelin ve kayınvalide ilişkisini etkileyen demografik ve psikolojik değişkenleri incelemektir. Bu amaçla kayınvalidesi sağ olan 143 evli kadın katılımcıya ve onların eşlerine ulaşılmıştır. Gelinler; demografik formu, gelin-kayınvalide ilişkisi formunu ve 5 faktör kişilik anketini, kocaları ise aile bağlamında benlik ölçeğini tamamlamıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, gelin-kayınvalide ilişkisinin yordayıcıları kocanın özerk benlik algısı, kayınvalideyle kültürel uyuma, kocanın gelininin tarafını tutması, kayınvalideyle algılanan kişilik uyumu, kayınvalidenin gelinini kötülemesi ve kayınvalideyi anne gibi görmenin önemidir. Kayınvalidenin gelinini başkalarının yanında kötülemesi haricinde bütün değişkenler olumlu gelin ve kayınvalide ilişkisini pozitif yönde yordamıştır. Ayrıca, gelinin eğitim seviyesine ve çalışma durumuna göre gelin ve kayınvalide ilişkisi farklılaşmamıştır. Algılanan sosyo-ekonomik düzey orta veya orta üstü ise düşük sosyo-ekonomik düzeye kıyasla gelin-kayınvalide ilişkileri daha olumludur. Görtücü usulü veya severek evlenme biçimi de gelin -kayınvalide ilişkilerini farklılaştırmamıştır. Son olarak, kayınvalidesini annesi gibi gören gelinlerin kayınvalideleriyle ilişkileri daha olumlu bulunmuştur. Mevcut çalışma gelin-kayınvalide ilişkilerine etki eden değişkenleri tespit ettiğinden bulgularından özellikle müdahale çalışmalarında ve çift ve evlilik terapilerinde faydalanılabilir.

ABSTRACT

The current study aims to examine the demographic and psychological variables affecting the daughter-in-law-mother-in-law relationship. For this purpose, 143 married women participants whose mothers-in-law were alive, and their spouses were included in the study. The daughters-in-law completed the demographic information form, the daughter-in-law-mother-in-law relationship form and the Five-Factor Personality Inventory, while their husbands completed the Family Context Self Scale. According to the results of the study, the predictors of the mother-in-law-daughter-in-law relationship are the husband's autonomous self-perception, cultural compatibility with the mother-in-law, the husband taking the side of his daughter-in-law, personality compatibility with the mother-in-law, the mother-in-law's disparagement of her daughter-in-law and the importance attributed to perceiving the mother-in-law as a mother figure. All variables positively predicted the positive mother-in-law-daughter-in-law relationship except the mother-in-law's disparagement from her daughter-in-law in front of others. In addition, the mother-in-law-daughter-in-law relationship did not differ according to the education level and employment status of the daughter-in-law. Perceived socioeconomic status also played a role, such that relationships were more positive among participants with middle or upper-middle socioeconomic status compared to those with lower socioeconomic status. Neither arranged marriages nor marriages based on mutual choice led to significant differences in daughter-in-law-mother-in-law relationships. Finally, daughters-in-law who perceived their mothers-in-law as maternal figures reported more positive relationships. By identifying key variables that influence daughter-in-law-mother-in-law relationships, the findings of this study may be particularly useful for intervention programs as well as couple and marital therapy practices.

Anahtar Kelimeler:

Aile,
Gelin ve kayınvalide ilişkisi,
Özerk-ilişkisel benlik,
Gelin-kayınvalide kişilik uyumu.

Keywords:

Family,
Daughter and mother-in-law relationship,
Autonomous-relational self,
Daughter and mother-in-law personality congruence.

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Çankırı Karatekin Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü, arzulcaliskansari@karatekin.edu.tr, Orcid: 0000-0002-1121-9900

Alıntılanmak için/Cite as:
Çalışkan Sarı A. (2026)
Türkiye'deki Gelin ve Kayınvalide İlişkilerinin Çeşitli Demografik ve Psikolojik Değişkenler Açısından İncelenmesi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, s.1-18.

GİRİŞ

Aile; bireyler için duygusal yakınlık, sevgi ve desteğin birincil kaynağı olarak kabul edilir (Hojat ve Mehryar, 2003). Her ne kadar kentsel yaşamda çekirdek aile yapısı yaygınlaşmış olsa da Türkiye gibi toplulukçu kültürel bağlamlarda bireylerin geniş aile üyeleriyle ilişkilerini sürdürmesi beklenmekte ve bu ilişkiler evlilik dinamikleri üzerinde belirleyici bir rol oynamaktadır (Altınsu-Sönmez, 2019). Özellikle gelin-kayınvalide ilişkisi kültürel beklentiler, toplumsal cinsiyet rolleri ve kuşaklararası normlar nedeniyle aile sistemi içerisindeki en karmaşık ve çatışmaya açık ilişkilerden biri olarak değerlendirilmektedir (Daneshpour, 2017, s. 84; Merrill, 2007).

Toplulukçu kültürlerde evlilik yalnızca iki bireyin değil, aynı zamanda iki ailenin kurduğu bir birliktelik olarak ele alınmaktadır (An, 2014; Annisa ve ark., 2024). Bu bağlamda, eşin annesiyle yaşanan sorunlar evlilik ilişkisinin niteliğini doğrudan etkileyebilmekte ve kimi durumlarda evliliğin sürdürülmesini tehdit edebilmektedir (Paş ve Kulluoğlu, 2020; San ve Juhari, 2021; Saputra ve ark., 2017). TÜİK (2021) verileri de eşin ailesinin evlilik ilişkisine müdahalesinin boşanma nedenleri arasında yer aldığını göstermektedir. Bu durum gelin kayınvalide ilişkisinin yalnızca bireysel bir uyum meselesi değil, aynı zamanda yapısal ve kültürel bir olgu olarak ele alınmasını gerekli kılmaktadır.

LİTERATÜR TARAMASI

Gelin-kayınvalide ilişkisini anlamada Rol Kuramı, Çatışma Kuramı, Aile Sistemleri Kuramı ve Benlik Kuramları birbirini tamamlayan açıklamalar sunmaktadır. Rol Kuramına (Role Theory) göre bireyler, toplumsal yaşamda birden fazla rol üstlenir ve bu roller belirli beklentilerle birlikte gelir (Biddle, 1986). Gelin ve kayınvalide rollerine yüklenen toplumsal anlamlar, özellikle kadınlardan beklenen bakım, uyum ve fedakârlık rolleri, bu iki figür arasında çatışma potansiyelini artırmaktadır. Kayınvalidenin aile içindeki otoritesini sürdürme çabası ile gelinin kendi evlilik alanını inşa etme isteği, rol çatışmalarına zemin hazırlayabilmektedir. Gelinler genellikle kayınvalideleri ile kayınpederlerine kıyasla daha fazla sorun yaşamaktadırlar (Pagente, 2023). Bunun olası sebebinin Jean Turner ve meslektaşları (2006),

gelin ve kayınvalidelerle yaptıkları yarı yapılandırılmış görüşmelerle anlamaya çalışmışlardır. Bu görüşmelerde gelinlerin yeni kurdukları ailenin bir parçası olma yolunda yaşadıkları zorluklar ele alınmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, kadınların toplumsal cinsiyet kalıp yargılarından kaynaklı rollerde kararsızlıklar yaşadıkları görülmüş ve gelinlerin bu rollerden kaynaklı aile içindeki yerlerini ararken yaşadıkları zorluklar açığa çıkarılmıştır.

Kayınvalideler ile gelinler arasındaki çatışmaların nedenlerinden biri de aynı erkeğin sevgisini paylaşamama sonucu ortaya çıkan kıskançlık duygusudur. Bu durum, aile içindeki duygusal dinamikleri etkileyerek ilişkinin gerilmesine yol açabilmektedir (Paş ve Kulluoğlu, 2020; Zheng, 2016). Yapılan bir araştırma, kayınvalidenin, oğlunun sevgisi için geliniyle rekabet ettiğinde, bu durumun gelin ile kayınvalide arasında yüksek düzeyde bir gerilim yaratabileceğini ortaya koymuştur (Thomas ve ark., 2017). Bunu, güç ve kontrol boyutuyla da açıklamak mümkündür. Alman Filozof Karl Marx tarafından öne sürülen ve pek çok disiplinden (sosyal psikoloji gibi) başka kuramcılar tarafından geliştirilen Çatışma Kuramı (Conflict Theory) gelin ve kayınvalide arasındaki rekabeti açıklamada faydalı olacaktır. Çatışma kuramı, insanların ve sistemlerin doğal olarak sınırlı kaynaklar için birbirleriyle çatışma ve rekabet içinde olduğu savunur. Kayınvalide ve gelin arasındaki ilişkilerde oğlun/eşin ilgisi, aile içi otorite ve karar verme gücü önemli birer kaynak olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, kayınvalidenin gelin üzerindeki müdahaleleri ya da gelini değersizleştiren tutumları, ilişkideki güç mücadelesinin yansımaları olarak değerlendirilebilir (Aluş, 2015). Kayınvalide ve gelin arasındaki çatışmalar, çoğunlukla güç ve kontrol üzerine kurulur. Ayrıca, gelin olma ve kayınvalide olmayla ilgili kalıp yargı ve önyargılar da çatışmaların ortaya çıkmasındaki bilişsel ve duygusal faktörlerdir. Kayınvalide, oğlunun ilgisini ve sevgisini paylaşmakta isteksiz olabilir, bu da gelinle aralarında bir rekabet yaratabilir. Ayrıca, gelinlerin kocalarını annelerinden uzaklaştırabileceği kalıp yargısı da bu rekabeti körükleyebilir. Kocanın, bu çatışmaları çözme veya artırma rolü, çatışma kuramı açısından önemlidir.

Gelin-kayınvalide ilişkisini ikili bir etkileşim olarak ele almak ise önemli bir sınırlılık yaratmaktadır. Bowen'in Aile

Sistemleri Kuramı (Family Systems Theory), bu ilişkinin mutlaka kocanın da dahil olduğu üçlü bir sistem içinde değerlendirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Bowen, 1978). Kocanın benlik özellikleri, her iki tarafın istekleri ve beklentileri arasındaki dengeyi nasıl yönlendirdiğini açıklayabilir. Kocanın eşi ve annesi arasında arabuluculuk yaparak dengeyi koruyabilme kapasitesi (Song, 2009) ve özerk bir birey olup olmaması gelin-kayınvalide ilişkisinde önemli bir role sahiptir.

Mevcut çalışmada da gelin-kayınvalide ilişkisini hangi değişkenlerin etkilediği incelenmek istenmiştir. Bu değişkenlerden biri eşin (kocanın) kök ailesi bağlamındaki benlik yapılanmasıdır. Kök aile, bireyin doğup büyüdüğü aileyi ifade etmektedir (Falcke ve ark., 2008). Bu çalışmada değerlendirilmek istenen temel konulardan biri de gelin ve kayınvalide arasındaki sorunlarda kocanın konumu ve rolüdür. Bowen'in Aile Sistemleri Kuramı, aile üyeleri arasındaki etkileşimleri ve aileyi bir bütün olarak anlamaya yönelik bir bakış açısı sunduğu için mevcut çalışmada önemli bir yer tutmaktadır (Bowen, 1978; Gurman ve Kniskern, 1981). Özellikle annesiyle aşırı bağımlı ilişkiler sürdüren erkeklerin evlilik ilişkilerinde ve dolayısıyla gelin-kayınvalide etkileşimlerinde daha fazla gerilim yaşanabilmektedir (Topham ve ark., 2005). Bu nedenle kocanın benlik yapılanması, gelin-kayınvalide ilişkisinde sınırları koruyan ya da ihlal eden bir faktör olarak değerlendirilebilir. Bowen Aile Sistemleri Kuramının en temel kavramı, bireyin kendi kök ailesinden duygusal olarak ayrışmasıdır (Bowen, 1978). Özellikle annesinden sağlıklı ayrışmayı sağlayamamış oğullar, kendi kurdukları ailede bu bağımlılık ilişkisinden kaynaklı eşleriyle sorunlar yaşamaktadır (Bowen, 1978; Topham ve ark., 2005). Böyle bir durumda, gelin ve kayınvalide arasında uyumlu bir ilişki kurmak zordur. Kocanın benlik özellikleri, aile dinamiklerinin temel unsurlarından biridir ve bu ilişkideki rolü, aile içindeki dengeyi belirlemede kritik olabilir.

Kök aileye bağlılık ya da özerklik durumu Bowen'in Aile Sistemleri Kuramının yanı sıra Kağıtçıbaşı'nın (2013) özerk ilişkisel benlik modeli bağlamında değerlendirilmiştir. Kağıtçıbaşı'nın özerk-ilişkisel benlik modeli, Türkiye bağlamında önemli bir kuramsal çerçeve sunmaktadır (Kağıtçıbaşı, 2005). Bu modele göre, bireyin hem özerk hem de ilişkisel olabilmesi mümkündür ve bu

denge, özellikle aile ilişkilerinin yoğun olduğu kültürlerde sağlıklı işleyiş için önemlidir. Bu modele göre özerk benlik; bireyin bağımsız, özgür ve kendine yeterli bir şekilde kimliğini oluşturduğu ve davranışlarının arkasında durduğu bir anlayışı ifade eder (Deci ve Ryan, 1985). Birey, özerk benlik anlayışında, toplumsal ilişkilerden bağımsız olarak kimliğini geliştirir ve kararlarını kendi içsel kaynaklarından alır. İlişkisel benlik ise bireyin kimliğinin, sosyal etkileşimlere ve başkalarıyla olan ilişkilerine dayalı olarak şekillendiği bir anlayıştır (Andersen ve ark., 2000). Bu kavramlar, özellikle bağlanma kuramı ile ilişkilidir çünkü bağlanma stilleri bireylerin ilişkilerdeki benlik algılarını etkileyebilir (Bowlby, 1988). Son olarak, özerk-ilişkisel benlik, bireyin hem bağımsızlık hem de ilişkisel bağlantı arasında denge kurarak kimlik geliştirdiği bir anlayıştır. Bu kavram, bireylerin hem kendilerine ait özerk bir kimlik geliştirmelerini hem de başkalarıyla sağlıklı, anlamlı ilişkiler kurmalarını savunur. Özerk ilişkisel benlik modeli (Kağıtçıbaşı, 2005), bireyin sağlıklı işleyişi için hem özerkliğin hem de ilişkiselliğin gerekli olduğu görüşünü desteklemektedir. Yani kişinin hem ilişkisel olması hem de özerk olması mümkündür ve Türk kültüründe daha sağlıklı sonuçlar vermektedir (Kağıtçıbaşı, 2005).

Mevcut çalışmada kök aile bağlamında benlik yapılanması bakımından özerklik boyutunda düşük olan eşlere (kocalara) sahip olan gelinlerin kayınvalideleriyle daha fazla sorun yaşamalarının mümkün olabileceği düşünülmüştür ve bu bağlamda araştırma soruları belirlenmiştir. Kocanın özerk benlik yapılanmasının gelin-kayınvalide ilişkisinde sınır koruyucu bir faktör olduğu değerlendirilmektedir. Gelin-kayınvalide ilişkilerinin, ulusal ve uluslararası alanyazında genel olarak kök aileyle ilişkiler, kuşaklararası ilişkiler, kayınvalideye yönelik gelin tutumları, ilişkisel faktörler ve çatışma, bağlanma ve kültürel etmenler kapsamında ele alındığı görülmektedir (Altunsu-Sönmez, 2019; Rittenour, 2012; Song ve Zhang, 2012). Mevcut çalışmada da eşin (kocanın) kök ailesi bağlamındaki benlik kurgusunun gelin-kayınvalide ilişkisindeki rolü incelenecektir. Yapılan pek çok çalışmada benlik ayrışmasının evlilik doyumuna olan etkisi incelenmiştir (Çelik, 2006; Çoğalan, 2017; Gubbins ve ark., 2010). Mevcut çalışma gelin-kayınvalide ilişkisindeki rolünü belirleme bağlamında özgün bir değere sahiptir.-

Gelin-kayınvalide ilişkisinde bireysel farklılıklar da belirleyici olabilmektedir. Kişilik özellikleri, bireylerin çatışma durumlarını algılama ve yönetme biçimlerini etkilemektedir (Mat ve Güloğlu, 2023). Özellikle uyumluluk, nevroitiklik ve deneyime açıklık gibi kişilik boyutlarının, gelinlerin kayınvalideleriyle kurdukları ilişkilerin niteliğinde rol oynayabileceği düşünülmektedir. Örneğin, yumuşak başlılık kişilik özelliği yüksek olan kişilerin kayınvalideleriyle daha iyi ilişkiler kurması beklenebilir. Çünkü, uyumluluk düzeyi yüksek kişilerin empatik olma, başkalarına yardım etme, bağışlayıcı olma, nezaket ve şefkat gösterme olasılığı daha yüksek (Bacanlı ve ark., 2009) olmakla birlikte çatışma durumlarında daha uzlaşmacı yaklaşırlar (Ejaz ve ark., 2012; Tehrani ve Yamini, 2020). Uyumluluk düzeyi düşük kişiler daha geçimsiz ve rekabetçi olabilir, başkalarının nasıl hissettiğiyle ilgilenmeyebilir ve yardımcı olmaya çok az ilgi duyabilir. Nevrotik olan bireylerin de kayınvalideleriyle daha olumsuz ilişkiler geliştirebileceği beklenebilir. Nevrotiklik, ruh halindeki duygusal değişimler, tedirginlik, kaygı ve üzüntü ile ilişkilidir (Benet-Martinez ve John, 1998). Nevrotiklik düzeyi yüksek kişiler daha fazla stres yaşar, daha sinirli ve kolay üzülen kişilerdir ve stresli olaylardan sonra kendilerini toparlamakta güçlük çekerler. Nevrotiklik düzeyi düşük kişiler daha dirençli, rahat ve stresle daha kolay başa çıkabilen ve olumlu duygular yaşamaya meyilli kişilerdir (Costa ve McCrae, 1995). Açıklık (deneyime açıklık) kişilik özelliği yüksek olan kişilerin ise dünyaya ve diğer insanlara karşı meraklı olduğu ve yeni deneyimlerden hoşlandığı söylenebilir (Benet-Martinez ve John, 1998). Bu sebeple, yeni bir ilişki biçimi olan gelin-kayınvalide ilişkisine de merak ve ilgiyle yaklaşabilecek olan bu kişilerin ilişkileri daha olumlu yönde gidebilir. Sorumluluk ve dışa dönüklük kişilik özelliklerinin ise gelin-kayınvalide ilişkilerinde bir rolünün olmayacağı düşünülmüştür. Aynı zamanda mevcut çalışmada gelin ve kayınvalidenin kişilik özelliklerinin gelinin algısıyla birbirine yakın olup olmamasının ilişkilerini nasıl etkileyeceği de merak konusu olmuştur. Araştırmacılar uzun yıllardır ilişkilerde kişilik benzerliğinin rolünü araştırmış, Sosyal İlişkiler Modeli (Social Relations Model) (Kenny, 1994) gibi kuramsal çerçeveler ve boylamsal araştırma tasarımları kişiliğin

benzerliğinin ilişkilerdeki önemini gösterirken bu ilişkilerin nasıl geliştiği ve sürdürüldüğü konusunda önemli ipuçları vermiştir (Buist ve ark., 2004; Cooper ve Sheldon, 2002, Kenny ve Kashy, 1994).

Son olarak, eğitim düzeyi, çalışma durumu, yaş ve algılanan sosyoekonomik düzey gibi demografik değişkenlerin yanı sıra gelin ve kayınvalidenin kültürel olarak birbirlerine ne ölçüde benzediklerine dair algılar da bu ilişkinin niteliğini şekillendirebilmektedir (Çakır, 2023; Morr-Serewiz ve Hosmer, 2011). Gelinlerle yapılan nitel bir çalışmada yaş ve eğitim seviyesi gibi demografik değişkenlerin gelin-kayınvalide ilişkisi üzerindeki etkisi incelenmiştir (Çakır, 2023). Bu çalışmaya göre, gelinlerin erken yaşta evlenmesinin ve hem gelinin hem de kayınvalidenin eğitim düzeylerinin düşük olmasının gelin-kayınvalide arasındaki iletişim sorunlarını arttırarak gelin-kayınvalide ilişkisini olumsuz etkilediği belirlenmiştir. Başka bazı çalışmalarda ise, gelin-kayınvalide ilişkisinin niteliğinin eğitim seviyesine göre farklılaşmadığı görülmüştür (Aydın, 2017; İpek, 2021, Karakaş-Uslu, 2019). Gelin ve kayınvalidenin benzer veya farklı kültürlerden geldiğine yönelik gelinin algısının da gelin-kayınvalide ilişkisini etkileyebileceği düşünülmüştür. Kültür, kayınvalide-gelin ilişkilerini ve etkileşimlerini şekillendirmede çok önemlidir (Morr-Serewiz ve Hosmer, 2011). Gelin ile kayınvalidenin yaşam tarzları yani kültürleri ne kadar uyumluysa, gelinin evlilikten aldığı memnuniyet de o kadar yüksek olmaktadır (Yakalı-Çamoğlu, 2007). Kültürlerarası iletişimi olumsuz etkileyen faktörlerin başında da etnik merkezci bakış açıları, kalıp yargılar ve önyargılar gelmektedir (Kaya, 2019; Altunsu-Sönmez, 2019). Gelin-kayınvalide ilişkisinde de bireylerin kültürleri farklı olduğu sürece eğer farkındalıkları yüksek değilse etnik merkezci bakış açısından kaynaklı çatışmaların yaşanması mümkündür. Gelinler ve kayınvalideler hakkındaki kalıp yargılar ve ön yargılar da elbette ilişkileri şekillendirmede önemlidir. Örneğin gelinlerin eşlerine ve kendilerine hizmet etmesi gerektiği inancıyla büyüyen ve iyi bir gelinin ancak hizmette kusur etmeyen bir gelin olduğu kalıp yargısına sahip bir kayınvalide, bu kalıp yargılara sahip olmayan ve farklı kültürden gelmiş bir gelinle karşılaştığında ilişki sorunları kaçınılmaz olacaktır. Yine Çakır (2023)

tarafından yapılmış çalışmada kayınvalideleriyle görgü ve kültür düzeylerinin aynı olmadığını ifade eden gelinler, kayınvalidesiyle paylaşımlarının çok kısıtlı olduğunu belirtmişlerdir. Bu alanyazın kapsamında aşağıdaki araştırma soruları belirlenmiştir:

- Kocanın benlik özellikleriyle (özerk benlik, ilişkisel benlik ve özerk-ilişkisel benlik) eşlerinin kayınvalidesiyle olumlu ilişkileri arasında bir ilişki var mıdır?
- Gelinin kişilik özellikleriyle kayınvalidesiyle olumlu ilişki geliştirmesi arasında bir ilişki var mıdır?
- Kayınvalidesyle gelinin kültürel anlamda uyuşması olumlu gelin-kayınvalide ilişkisini yordar mı?
- Kayınvalidesyle gelinin kişilik özelliklerinin uyuşması olumlu gelin-kayınvalide ilişkisini yordar mı?
- Gelinin eğitim düzeyinin kayınvalidesiyle olan ilişkisinde etkisi var mıdır?
- Gelinin çalışma durumunun kayınvalidesiyle olan ilişkisinde etkisi var mıdır?
- Gelin tarafından algılanan sosyoekonomik düzeyin gelin-kayınvalide ilişkisine etkisi var mıdır?
- Kayınvalide ile gelinin görüşme sıklığıyla olumlu gelin-kayınvalide ilişkileri arasında bir ilişki var mıdır?
- Evlenmeden önce kayınvalidenin evlilik ilişkisini destekleyip desteklemesinin gelin-kayınvalide ilişkileri üzerinde etkisi var mıdır?
- Kayınvalidesini annesi gibi gören gelinlerle görmeyen gelinlerin gelin-kayınvalide ilişkilerinde bir fark var mıdır?
- Gelin tarafından kayınvalidenin anne gibi görülmesinin önem düzeyi olumlu gelin-kayınvalide ilişkilerini yordar mı?
- Gelinin mevcut yaşı ve evlendiği yaşıyla olumlu gelin-kayınvalide ilişkisi arasında bir ilişki var mıdır?

Çalışmanın Amacı ve Özgün Katkısı

Bu çalışma, gelin-kayınvalide ilişkisini yalnızca ikili bir etkileşim olarak değil; kocanın kök aile bağlamındaki

benlik yapılanması, gelinin kişilik özellikleri, gelin-kayınvalide arasındaki kişilik benzerliği algısı, kültürel uyum ve demografik değişkenler çerçevesinde çok boyutlu bir aile sistemi içinde ele almayı amaçlamaktadır. Alanyazında benlik ayrışmasının evlilik doyumu üzerindeki etkisi sıklıkla incelenmiş olsa da kocanın benlik yapılanmasının gelin-kayınvalide ilişkisi bağlamındaki rolünü ele alan çalışmalar sınırlıdır. Bu yönüyle mevcut çalışma, Türkiye bağlamında gelin-kayınvalide ilişkilerini aile sistemi, toplumsal cinsiyet ve güç ilişkileri ekseninde bütüncül bir kuramsal çerçeveye inceleyerek alanyazına özgün bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

YÖNTEM

Katılımcılar

Bu çalışmaya kayınvalidesi hayatta olan ve en az bir yıldır evli olan 18 yaş üstü kadınlar ile onların eşleri (kocaları) katılmıştır. Gelin-kayınvalide ilişkisinin Türkiye bağlamında hâlen aktif, gündelik yaşamı etkileyen ve çoğunlukla gelinler üzerinden deneyimlenen bir ilişki olması nedeniyle, çalışma gelinlerin algı ve değerlendirmeleri temel alınarak tasarlanmıştır. Bu yaklaşım, ilişkiye dair duygusal yakınlık, çatışma ve müdahale gibi boyutların doğrudan deneyimleyici perspektiften incelenmesini mümkün kılmaktadır. Çalışmanın amacı; gelinlerin demografik özellikleri, kişilik özellikleri ve eşlerin (kocaların) kök aile bağlamındaki benlik yönelimlerinin (özerklik-ilişkisel) gelin-kayınvalide ilişkisini nasıl yordadığını incelemektir. Bu doğrultuda, amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılarak kayınvalidesi hayatta olan 143 geline ulaşılmıştır. Çalışmaya katılan gelinlerin 92'sinin eşi de araştırmaya katılım sağlamış ve ilgili ölçeği doldurmuştur. Veriler, Google Forms aracılığıyla hazırlanmış ve araştırma duyurusu çeşitli sosyal medya platformlarından yapılmıştır. Gönüllü olan katılımcılarla gerçekleştirilmiş olan çalışmanın anketleri ortalama 15 dakikada tamamlanmıştır. Veriler hem gelin hem de eşinden toplandığı için katılımcılardan aile olarak bir takma ad (nick name) belirlemeleri istenmiştir. Katılımcı mahremiyeti önemsendiği için kişilerin isim ve soy isimleri alınmamıştır.

Veri Toplama Araçları

Demografik form: Demografik form, katılımcı gelin tarafından doldurulmuştur. Bu form, araştırmacılar tarafından hazırlanmıştır. Formda gelinin ve eşinin yaşları, eğitim seviyeleri, sosyoekonomik düzeyleri, çocuklarının olup olmadığı ve kayınvalidesiyle ilişkisine dair bazı sorulara yer verilmiştir.

Gelin-kayınvalide ilişkileri ölçeği: Ölçek, gelinlerin kayınvalideleriyle olan ilişkilerini gelinin algısı açısından değerlendirmek amacıyla Aydın (2017) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek 40 maddeden oluşmaktadır ve 5'li Likert tipindedir. Ölçeğin 6 alt boyutu bulunmaktadır. Bunlar; olumlu etkileşim, müdahale/evliliğe etki, olumsuz etkileşim, kocanın rolü, psikolojik saldırganlık, kocanın tarafsızlığı olarak sıralanır. Ölçeğin toplam puan ve alt ölçek puan Cronbach α güvenilirlik katsayıları .96 ve .70 arasındadır. Ölçekten alınan puan arttıkça gelin tarafından algılanan gelin-kayınvalide ilişkisi olumlu yönde olduğu anlamına gelmektedir.

Aile Bağlamında Benlik Ölçeği: Ölçek, 2005 yılında Kağıtçıbaşı tarafından bireylerin ailelerine olan bağlılık ve özerklik düzeylerini ölçmek için geliştirilmiştir. 25 sorudan oluşan ölçeğin 3 alt boyutu bulunmaktadır. Bunlar; özerklik, ilişkisellik ve özerk-ilişkisellik olarak sıralanır. Ölçek, öz bildirim tarzındadır ve yanıtlar "hiç doğru değil"den "çok doğru" ya uzanan 5'li Likert tipindedir. İlişkisellik boyutu bireylerin ailelerine olan bağlılığını ölçmeyi amaçlamaktadır. 9 maddelik sorudan oluşan özerklik boyutu ise, bireyin ailesinden bağımsız bir kimlik geliştirip geliştirmedigini ölçmeyi amaçlamaktadır. Son boyut olan özerk-ilişkisellik boyutunda 4 madde bulunmakta ve bu sorular bireyin ailesine olan bağlılığını ve özerklik seviyesini birlikte ölçmektedir. Bir alt boyutla ilgili olarak ortaya çıkan toplam puanın yüksekliği, bireyin o boyutta yüksek eğilime sahip olduğunu göstermektedir.

5 faktör kişilik ölçeği: Beş faktör kişilik ölçeği Benet-Martinez ve John (1998) tarafından geliştirilmiş olup 44 maddeden oluşmaktadır. Bu ölçek, araştırmacıların etkili ve hızlı değerlendirmeleri açısından hazırlanan kişilik özelliklerinden nevrotiklik, dışa dönüklük, deneyime açıklık, uyumluluk ve sorumluluk boyutlarını ölçmektedir. Ölçek, öz bildirim tarzında, 5'li Likert tipi bir ölçektir. Ölçeğin Türkçe uyarlaması Sümer ve Sümer (2005) tarafından Türkiye ayağı çerçevesinde Schmitt ve arkadaşları (2007) tarafından 56 ülkeden katılımcıların kişilik özelliklerinin incelendiği bir çalışmada yapılmıştır. Alt boyutlar için 0.64 ile 0.77 arasında değişen güvenilirlik katsayıları rapor edilmiştir.

Araştırma Deseni ve Veri Analizi

Araştırma, ilişkisel tarama modelinde nicel bir çalışmadır. Veriler IBM SPSS Statistics 23.0 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle değişkenlerin dağılım özelliklerini ve örneklemin genel yapısını ortaya koymak amacıyla betimleyici istatistikler (ortalama, standart sapma, frekans ve yüzde) hesaplanmıştır. Değişkenler arasındaki doğrusal ilişkileri incelemek amacıyla Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır. Demografik değişkenlere göre gelin-kayınvalide ilişkilerinde anlamlı farklılıklar olup olmadığını test etmek için bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) tercih edilmiştir. Bu analizler, grup temelli farklılıkların sistematik biçimde değerlendirilmesini mümkün kılmaktadır. Gelin-kayınvalide ilişkilerinin yordayıcılarını belirlemek amacıyla ise basit doğrusal regresyon analizi yapılmıştır. Mevcut çalışmada yordanan değişken gelin-kayınvalide ilişkileri olup yordayıcı değişkenler de eşin (kocanın) aile bağlamındaki özerk benliği, kayınvalide ile gelin tarafından algılanan kültürel uyuma düzeyi, kayınvalide ile gelin tarafından algılanan kişiliğin benzeşme düzeyi, kayınvalideyi anne gibi görme düzeyi, kayınvalidenin gelini kötüleme düzeyidir. Regresyon analizinin tercih edilme nedeni, kuramsal olarak anlamlı olduğu düşünülen değişkenlerin (eşin aile bağlamındaki benlik yönelimi, algılanan kültürel uyum, kişilik benzerliği, kayınvalideyi anne gibi görme ve gelini kötüleme düzeyi) gelin-kayınvalide ilişkisini ne ölçüde açıkladığını incelemektir. Bu analizler, değişkenler arasındaki ilişkilerin yalnızca varlığını değil, aynı zamanda yordayıcı gücünü değerlendirmeye olanak tanımaktadır. Betimleyici analizler 143 gelinden elde edilen veriler üzerinden yürütülmüştür. Ancak eşlerin katılımının sınırlı olması nedeniyle, eş değişkenlerini içeren korelasyon ve regresyon analizleri yalnızca her iki eşten de veri alınabilen 92 gelin üzerinden gerçekleştirilmiştir. Bu durum, analizlerin yorumlanmasında dikkate alınması gereken bir sınırlılık olarak ele alınmıştır.

İşlem

Anketler araştırmacılar tarafından Google Forms adlı web tabanlı bir programda hazırlanarak Facebook, Instagram, Whatsapp, e-posta gibi çeşitli platformlarda tanıtımı yapılarak paylaşılmıştır. Katılımcılardan araştırmaya katılmaları için gönüllü katılım formunu okuyup onaylamaları istenmiştir. Veriler hem gelin hem de eşinden (koca) toplandığı için katılımcılardan aile olarak bir takma ad (nick name) belirlemeleri istenmiştir.

Demografik Veriler

Katılımcıların demografik verileri ve gelinlerin kayınvalideleriyle ilişkilerine yönelik bazı temel bilgiler Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1 Katılımcı Gelinlerin Demografik Bilgileri

	N	%	Ort	SS
Gelin yaşı			34.1	6.76
Gelin evlilik yaşı			24.5	3.75
Gelinin eşi evlilik yaşı			27.7	4.49
Evlilik türü				
Görücü usulü	21	14.7		
Severek	119	83.2		
Diğer (mantık evliliği)	3	2.1		
SED				
Düşük	8	5.6		
Orta	80	55.9		
Orta üstü	55	38.5		
Gelin eğitim düzeyi				
Lise altı	14	9.8		
Lise mezunu	18	12.6		
Lise üstü	111	77.6		
Gelinin eşinin eğitim düzeyi				
Lise altı	10	7		
Lise mezunu	25	17.5		
Lise üstü	108	75.5		
Kayınvalide eğitim düzeyi				
Lise altı	123	86		
Lise mezunu	15	10.5		
Lise üstü	5	3.5		
Gelin çalışma durumu				
Tam zamanlı	67	46.9		
Yarı zamanlı	13	9.1		
Çalışmıyor	63	44.1		
Çocuk durumu				
Var	107	74.8		
Yok	36	25.2		
Çocuk sayısı			1.75	.79
Yaşanan yer				
Kayınvalide ile aynı ev	6	4.2		
Aile apartmanı	6	4.2		
Kayınvalide ile ayrı evde ama aynı şehirde	82	57.3		
Kayınvalide ile ayrı evde ve farklı şehirde	49	34.3		
Kayınvalide ile görüşme sıklığı				
Nadiren	48	33.6		
Sık	71	49.7		
Çok sık	24	16.8		

ARAŞTIRMA BULGULARI

Çalışmanın verileri, verilerin doğruluğu, kayıp veriler ve uç değerler açısından incelenmiş ve ardından normallik varsayımları test edilmiştir. Normallik testi için Skewness ve Kurtosis değerlerini incelenmiştir. Skewness değeri -.29 ile .20 arasında Kurtosis değeri ise -.98 ile .40 arasında değiştiği görülmüştür. Skewness ve Kurtosis değerleri -1.5 ile +1.5 olduğu zaman normal dağılım olduğu kabul edilmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013).

Değişkenler Arası Korelasyon Analizi Sonuçları

Analiz sonuçlarına göre, olumlu gelin-kayınvalide ilişkileriyle kocanın özerk benliği arasında pozitif ($r=.36$, $p<.01$), kocanın ilişkisel benliği arasında negatif bir ilişki ($r=-.23$, $p<.05$) bulunmaktadır. Yani kocanın kök ailesi bağlamındaki özerk benliği arttıkça gelin-kayınvalide arası olumlu ilişkiler de artmakta, kocanın ilişkisel benliği arttıkça gelin-kayınvalide arasındaki olumlu ilişkiler azalmaktadır. Olumlu gelin-kayınvalide ilişkisiyle kocanın özerk ilişkisel benliği arasında ise bir ilişki bulunamamıştır. Olumlu gelin-kayınvalide ilişkisiyle gelinin yumuşak başlılık kişilik özelliği arasında pozitif ($r=.21$, $p<.05$), gelinin nevrotiklik kişilik özelliği arasında negatif bir ilişki ($r=-.18$, $p<.05$) bulunmuştur. Diğer kişilik özellikleriyle gelin-kayınvalide ilişkisi arasında anlamlı bir korelasyon

bulunamamıştır. Olumlu gelin-kayınvalide ilişkisiyle gelin ve kayınvalidenin kültürel olarak uyuşması algısı arasında pozitif yönlü bir ilişki ($r=.68$, $p<.01$) tespit edilmiştir. Ayrıca, kayınvalideyi anne gibi görmenin önemi arttıkça olumlu gelin-kayınvalide ilişkisi de artmıştır ($r=.44$, $p<.01$). Bunun dışında, kayınvalideyle gelinin tartışması durumunda eşlerinin gelinlerin tarafını tuttukça olumlu gelin-kayınvalide ilişkisi artmaktadır ($r=.29$, $p<.01$). Ayrıca, kayınvalidenin gelinini başkalarının yanında kötüleme düzeyi arttıkça gelin-kayınvalide ilişkisi olumsuz olmaktadır ($r=-.54$, $p<.01$). Ek olarak, gelinin kocasının karar alırken kök ailesine bağımlılık düzeyinin yüksek olduğunu düşünmesiyle olumlu gelin-kayınvalide ilişkisi arasında negatif bir korelasyon bulunmaktadır ($r=-.29$, $p<.01$). Son olarak, gelinin kayınvalidesiyle kişilik özelliklerinin uyuştugunu düşünmesiyle olumlu gelin-kayınvalide ilişkisi arasında pozitif bir ilişki ($r=.68$, $p<.01$) mevcuttur. Demografik değişkenlerden gelinin evlenme yaşı, mevcut yaşı, kayınvalide ile görüşme sıklığı ile bağımlı değişken olan gelin-kayınvalide ilişkisi arasındaki korelasyonlar incelendiğinde ise, gelinin evlenme yaşı, mevcut yaşı ve gelin-kayınvalide ilişkisi arasında bir korelasyon bulunmamıştır. Kayınvalide ile gelinin görüşme sıklığı arttıkça da gelin-kayınvalide ilişkisi olumlu şekilde artmaktadır ($r=.30$, $p<.01$). Değişkenler arası ilişkiler Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2 Değişkenler Arasındaki Korelasyon Katsayıları

	Özerk benlik	İlişkisel benlik	Yumuşak başlılık	Nevrotiklik	Kültürel uyuşma	Eşin karısını tutması	Kayınvalideyle kişilik uyuşması	Kayınvalidenin kötülemesi	Kayınvalideyi anne gibi görme
GKİ	.36**	-.23*	.21*	-.18*	.68**	.29**	.68**	-.54**	.44**
Özerk benlik	1	-.62**	.08	.05	.21*	.08	.22*	-.19	.26.*
İlişkisel benlik		1	.01	-.01	-.06	-.11	-.12	.08	-.17
Yumuşak başlılık			1	-.59**	.25**	-.04	.25**	-.02	.27**
Nevrotiklik				1	-.15	.02	-.14	-.03	-.21*
Kültürel uyuşma					1	.14	.61**	-.36**	.43**
Eşin karısını tutması						1	.20*	-.10	.08
Kayınvalideyle kişilik uyuşması							1	-.37.**	.46**
Kayınvalidenin kötülemesi								1	-0.2
Kayınvalideyi anne gibi görme									1

p<.05*, p.<01**

Eğitim seviyesi, evlilik türü, sosyoekonomik düzey, gelinin çalışma durumu, kayınvalideyi anne gibi görme ve kayınvalide tarafından ilişkinin desteklenmesine göre gelin-kayınvalide ilişkisindeki farklılıklar

Mevcut çalışma için gerçekleştirilen tek yönlü ANOVA sonuçlarına göre, gelinin eğitim seviyesine [$F(3, 139) = .49, p = .69$], kayınvalidenin eğitim seviyesine [$F(3, 139) = 1.26, p = .29$], ve çalışma durumuna [$F(2, 140) = .12, p = .89$] göre gelin-kayınvalide ilişkileri farklılaşmamaktadır. Gelin tarafından algılanan sosyo-ekonomik düzeye göre ise gelin-kayınvalide ilişkisi farklılaşmıştır [$F(2, 140) = 6.57, p < .01$]. Düşük ve orta ile düşük ve orta üstü sosyoekonomik düzeyler arasında fark bulunmaktadır. Algılanan sosyo-ekonomik düzey orta ($Ort = 134.24, SS = 33.58$) veya orta üstü ($Ort = 140.98, SS = 39.15$) ise düşük sosyo-ekonomik düzeye ($Ort = 93, SS = 25.13$) kıyasla gelin-kayınvalide ilişkileri daha olumludur. Orta ve orta üstü sosyo-ekonomik düzeydeki gelinlerin kayınvalideleriyle ilişkilerinde bir fark oluşmamıştır.

T testi sonuçlarına göre ise, görücü usulü veya severek evlenme biçimi de gelin-kayınvalide ilişkilerini farklılaştırmamışken ($t = .14, p = .89$), kayınvalidenin oğlu evlenmeden önce ilişkisini destekleyip desteklememesi gelin-kayınvalide ilişkilerini farklılaştırmıştır ($t = 3.89, p < .01$). Kayınvalide tarafından ilişki desteklenmişse, gelin-kayınvalide ilişkileri daha olumlu olmuştur. Kayınvalideyi anne gibi görme veya görmeme durumu da gelin-kayınvalide ilişkisini farklılaştırmıştır ($t = 10.30, p < .01$). Kayınvalidesini annesi gibi gören gelinlerin

kayınvalideleriyle ilişkileri daha olumlu bulunmuştur.

Gelin-kayınvalide ilişkisinin Yordayıcıları

Korelasyon analizi tablosu incelenerek çoklu regresyon analizine dahil edilecek bağımsız değişkenler belirlenmiştir. Bağımlı değişken olan gelin-kayınvalide ilişkisiyle anlamlı bir ilişkisi olan ve anlamlılık düzeyi (p değeri) .01'den düşük olan değişkenler çoklu doğrusal regresyon analizinde yordayıcı olarak kabul edilmiştir. Enter yöntemi kullanılarak yapılan analize göre; gelin-kayınvalide ilişkisinin yordayıcılarına kocanın özerk benlik algısı, kayınvalideyle kültürel uyuma, kocanın gelinin tarafını tutması, kayınvalideyle kişilik uyumu, kayınvalidenin gelinini kötülemesi ve kayınvalideyi anne gibi görmenin önemi şeklinde karar verilmiştir. Gelin-kayınvalide ilişkileri bağımlı değişkeni esas alınarak yapılan regresyon analizlerinin sonuçlarına göre, model anlamlı bulunmuştur ve yordayıcılar gelin-kayınvalide ilişkilerinin %75'ini açıklamıştır ($F(6,91) = 41.30, p < .001, R = .86, R^2 = .75$). Tablo 3'te gelin-kayınvalide ilişkisinin tüm yordayıcı değişkenleri ve bu değişkenlerin B, Beta korelasyon katsayıları ve anlamlılık düzeyleri gösterilmiştir. Bulgulara göre, kocanın kök ailesi bağlamındaki özerk benlik algısının yüksek olması, kayınvalideyle gelinin kültürel olarak uyumu, kocanın herhangi bir anlaşmazlık durumunda gelinin yani eşinin tarafını tutması, kayınvalideyle gelinin kişilik uyumu ve kayınvalideyi anne gibi görmeye verilen önem olumlu gelin-kayınvalide ilişkisindeki artışla ilişkilidir. Kayınvalidenin gelinini başkalarının yanında kötülemesindeki artış da olumlu gelin-kayınvalide ilişkisindeki azalışla ilişkilidir.

Tablo 3 Değişkenlerin Gelin-Kayınvalide İlişkisini Yordamadaki Korelasyon Katsayıları ve Anlamlılık Düzeyleri

Yordayıcılar	B	Std. Hata	β	t
Kocanın özerk benlik algısı	.49	11.26	.13	2.18*
Kayınvalideyle kültürel uyuma	4.82	1.19	.30	4.06**
Kocanın gelinin tarafını tutması	2.71	.94	.17	2.89**
Kayınvalideyle kişilik uyumu	5.08	1.28	.31	3.97**
Kayınvalidenin gelinini kötülemesi	-15.30	3.71	-.25	-4.12**
Kayınvalideyi anne gibi görmenin önemi	4.37	1.86	.16	2.35*

* $p < .05$, ** $p < .01$

SONUÇ

Bir zamanlar çoğunlukla mizahi bir karikatür konusu olan gelin-kayınvalide ilişkisi, artık profesyonel alan yazında araştırılan bir konudur. Bu ilişkinin evliliğin başlangıcından itibaren stres ve çatışma üretebildiğine ilişkin önemli bulgular bulunmaktadır (Altunsu-Sömnez, 2019; Merril, 2007; Paş ve Kolluoğlu, 2020; Shih ve Pyke, 2016). Mevcut çalışma, gelin-kayınvalide ilişkisini etkileyen demografik ve psikolojik değişkenleri birlikte ele alarak bu alanyazına katkı sunmayı amaçlamıştır. Çalışmanın temel bulgularından biri, kocanın kök ailesi bağlamındaki benlik yapılanmasının gelin-kayınvalide ilişkisiyle anlamlı biçimde ilişkili olmasıdır. Bowen'in aile sistemleri yaklaşımında vurgulandığı üzere, bireylerin benlik ayrımı düzeyi ve kök aileleriyle kurdukları duygusal bağlar, yetişkinlikte kurulan evlilik ilişkilerinin işleyişini doğrudan etkilemektedir (Bowen, 1976). Genç yetişkinlik döneminde kök aileden sağlıklı ayrışma ve özerk bir benlik geliştirme, romantik ilişkiler açısından koruyucu bir işlev görmektedir (Skowron, 2000; Skowron ve ark., 2009; Kahraman, 2021). Tam tersi bir durum ise, evlilik ilişkisinde sorunlar yaratabilir. Yani kök ailesiyle sağlıklı ayrışmayı sağlayamayan ve bağımlı bir ilişki geliştiren kocalara sahip gelinlerin de kayınvalidesiyle çatışma yaşamaları beklenen bir durumdur. Aydın ve Canel (2017) tarafından yapılan çalışmada da anne-oğul arasındaki bağda yeterli özerkliğinin sağlanamamasının gelin ile kayınvalide arasındaki ilişkiyi olumsuz bir şekilde etkilediği ortaya çıkmıştır. Mevcut çalışmada, kocanın özerk benliği gelin-kayınvalide ilişkisini yordamıştır. Özerk benliği yüksek olan kocalara sahip gelinlerin kayınvalideleriyle ilişkilerinin daha olumlu olduğu görülmüştür. Kocanın ilişkisel benliğe sahip olmasının da olumlu gelin-kayınvalide ilişkisiyle negatif korelasyonu bulunmaktadır. Kocanın ilişkisel benliği arttıkça olumlu gelin-kayınvalide ilişkisi azalmaktadır. Fakat bu ilişkinin korelasyon katsayısı düşük olduğu için regresyon analizine dahil edilmemiştir.

Çalışmanın bir diğer önemli bulgusu, kayınvalide ile gelinin kültürel olarak uyum içinde olmalarının, aralarındaki ilişkiyi olumlu yönde etkilediğidir. Kültürel değerler, aile içi roller ve beklentiler konusundaki benzerlikler, taraflar arasında karşılıklı anlayışı ve saygıyı artırarak çatışma olasılığını azaltabilmektedir

(Song ve Zhang, 2012; Yakalı-Çamoğlu, 2007). Bu bağlamda kültürel uyumun, gelin-kayınvalide ilişkilerinin değerlendirilmesinde göz ardı edilmemesi gereken önemli bir değişken olduğu düşünülmektedir.

Gelin-kayınvalide ilişkisi doğası gereği gerilimlere açık olmakla birlikte, kayınvalidenin gelinini başkalarının önünde aşağılaması bu ilişki üzerinde daha derin ve kalıcı bir zarar yaratabilmektedir (Nastasee, 1995). Aile sistemleri yaklaşımına göre aile, karşılıklı etkileşim içinde olan birimler bütünü olarak ele alınmakta; sistemin herhangi bir üyesindeki işlev bozukluğu diğer üyelerin ilişkilerini de etkilemektedir (Sharf, 2004). Bu çerçevede, kayınvalidenin gelini alenen kötülemesi yalnızca ikili ilişkiyi değil, tüm aile sisteminin işleyişini olumsuz yönde etkileyen bir stresör olarak değerlendirilebilir. Mevcut çalışmada elde edilen bulgular, alanyazınla tutarlı biçimde, kayınvalidenin gelinini başkalarının yanında kötülemesinin olumlu gelin-kayınvalide ilişkisini negatif yönde yordadığını göstermektedir. Kamusal alanda gerçekleşen bu tür aşağılayıcı davranışlar, ilişkide güç dengesizliği yaratarak gelinin kendisini değersiz ve dışlanmış hissetmesine neden olabilir. Zaman içinde bu deneyimler, iki taraf arasında onarılması güç duygusal mesafeler ve kalıcı çatışma örüntülerinin oluşmasına zemin hazırlayabilir. Ayrıca, bu tür eylemlerin daha geniş bir aile üzerinde etkisi olabilir. Aile sistemleri kuramından hareketle aşağılamaya tanık olan aile üyeleri kendilerini taraf tutmaya mecbur hissedebilir ve bundan rahatsız olabilir, bu da aile birimi içinde daha fazla bölünme ve yabancılaşmaya yol açabilir. Gelinin dışlanmış hissettiği ve kayınvalidenin bir çatışma kaynağı olarak görüldüğü bir "biz ve onlar" zihniyetinin yaratılması, gerilimleri artırır ve aile uyumunu zayıflatır. Bulgular aynı zamanda çatışma kuramıyla da örtüşmekte; aşağılamanın, ilişkisel eşitsizlikleri yeniden üreten bir güç kullanımı biçimi olarak işlev gördüğüne işaret etmektedir.

Mevcut çalışmada gelin-kayınvalide ilişkisini yordayan değişkenlerden biri, gelin tarafından algılanan kişilik uyumudur. Araştırmalar, benzer kişilik özelliklerine sahip bireyler arasındaki ilişkilerin genellikle daha uyumlu ve tatmin edici olduğu vurgulanmaktadır (Anderson ve ark., 2003; Luo ve Klohnen, 2005; Gonzaga ve ark., 2007). Bu bulgular doğrultusunda, gelin ve kayınvalidenin benzer kişilik özelliklerine sahip olmasının, aralarındaki

ilişkiyi kolaylaştırabileceği varsayılmıştır. Gelinin, kayınvalidesiyle kişiliklerinin benzeştiğini düşünmesi, ilişkideki çatışmaları daha tolere edilebilir kılabilir ya da karşı tarafın davranışlarını daha olumlu yorumlamasına yol açabilir. Bu durum, algılanan benzerliğin ilişki doyumu üzerindeki düzenleyici rolüne işaret etmektedir. Ancak, kişilik benzerliğinin her koşulda sorunsuz bir ilişkiyi garanti etmediği de göz önünde bulundurulmalıdır.

Mevcut çalışmada elde edilen bulgulardan biri, gelin tarafından kayınvalidenin anne gibi görülmesinin önem derecesinin olumlu gelin-kayınvalide ilişkisini yordamasıdır. Gelinler, kayınvalidesini anne gibi görmenin önemli olduğunu düşündükçe, ilişkilerini daha olumlu algılamaktadır. Birçok kültürde gelin-kayınvalide ilişkisi, geniş aile sisteminin işleyişi açısından merkezi bir konuma sahiptir. Ataerkil toplumlarda gelinin kayınvalidesini *ikinci bir anne* olarak görmesinin uyumlu ve destekleyici bir ilişkiyi teşvik edebileceği düşüncesi yaygındır. Alanyazın da anne-kız benzeri yakın bağların karşılıklı sevgi ve saygıyı güçlendirdiğini göstermektedir (Kaya, 2019). Nitekim nitel bir çalışmada, kayınvalidesinin kendisini kızı gibi gördüğünü belirten gelinlerin daha olumlu ilişkiler geliştirdiği rapor edilmiştir (Kaya, 2019).

Bununla birlikte, kayınvalidenin anne figürü olarak konumlandırılmasının her koşulda işlevsel olmayabileceği de göz önünde bulundurulmalıdır. Bu beklenti, aile içi roller arasındaki sınırların bulanıklaşmasına ve duygusal gerilimlerin artmasına yol açabilir. Her gelinin anne figürü arayışı içinde olmaması ve her kayınvalidenin de bu rolü üstlenmeye istekli ya da hazır olmaması, bu ilişki biçiminin potansiyel risklerine işaret etmektedir. Rol kuramı bağlamında değerlendirildiğinde, toplumun kadınlara yüklediği annelik, gelinlik ve kayınvalidelik gibi rollerin çatışma üretme potansiyeli taşıdığı bilinmektedir. Bu nedenle, kayınvalideyi anne gibi görmenin olumlu bir ilişkiyle bağlantılı olması, bu tutumun her iki taraf için de içten ve gönüllü biçimde benimsenmesi koşuluna bağlıdır. Mevcut çalışmada verilerin anonim olarak toplanmış olması, gelinlerin bu konudaki değerlendirmelerini toplumsal baskıdan görece bağımsız biçimde ifade etmiş olabileceklerini düşündürmektedir.

Regresyon analizinin bir diğer önemli bulgusu, gelin ile kayınvalide arasındaki anlaşmazlıklarda kocanın gelinin

tarafını tutmasının olumlu gelin-kayınvalide ilişkisini yordamasıdır. Alanyazında, bir erkeğin karısı ve annesi arasındaki bir anlaşmazlıkta eşinin tarafını tutmasının olumlu bir çözüme yol açabileceği ve evlilik bağına güçlendirebileceği öne sürülmektedir (Wu ve ark., 2010). Mevcut çalışmanın bulguları bu çerçeveye tutarlıdır; ancak önceki çalışmalardan farklı olarak, eş desteğinin yalnızca evlilik ilişkisine değil, gelin-kayınvalide ilişkisine de yansıdığını göstermektedir. Bu durum tersinden ele alındığında, kocanın annesinin tarafını tutmasının ya da çatışmayı görmezden gelmesinin evlilik ilişkisinde olumsuz duygulara yol açabileceği ve bu olumsuzluğun gelin tarafından kayınvalideye yöneltilecek ilişki gerilimini artırabileceği söylenebilir (Wu ve ark., 2010). Buna karşılık, eşinden destek gören gelinin kendini daha güvende ve değerli hissetmesi, çatışmayı sürdürme ihtiyacını azaltabilir. Kayınvalidenin de oğluya ilişkisinin zarar görmesini istememesi nedeniyle bu durumu daha uzlaştırıcı bir biçimde karşılaması olasıdır (Kaya, 2019). Nitekim Tayvanlı kadınlarla yürütülen bir çalışmada, kadınlar kayınvalideleriyle yaşadıkları çatışmalarda en önemli destek kaynaklarından birinin eşleri olduğunu ifade etmişlerdir (Wu ve ark., 2010). Bu bağlamda, eş desteği çatışma çözümünde koruyucu bir işlev görürken, desteğin yokluğu kadınlar tarafından duygusal ihmal olarak algılanabilmekte ve ilişkisel doyumu zayıflatabilmektedir (Wu ve ark., 2010).

Türkiye’de gelin-kayınvalide ilişkileri, yalnızca bireyler arası bir etkileşim olarak değil, akrabalık sistemi, toplumsal cinsiyet rolleri ve kuşaklararası güç ilişkileri bağlamında ele alınan yapısal bir olgu olarak değerlendirilmiştir. Türk ailesine ilişkin sosyolojik çalışmalar, evliliğin bireyler arası bir birliktelikten ziyade aileler arası bir ittifak olarak kurgulandığını ve bu durumun özellikle kadınlar arasında karmaşık ilişki örüntülerine yol açtığını göstermektedir (Kandiyoti, 1988; Kağıtçıbaşı, 2010). Türkiye’de yapılan nitel ve nicel sosyolojik araştırmalar da kayınvalidelerin aile içindeki konumunun, ev içi emek, çocuk bakımı ve evlilik üzerindeki söz hakkı üzerinden şekillendiğini ve gelinlerle yaşanan çatışmaların çoğunlukla bu alanlarda yoğunlaştığını ortaya koymaktadır (Altunsu-Sömez, 2019; Delaney, 1991). Ayrıca kuşaklararası birlikte yaşam pratiklerinin yaygın olduğu ya da duygusal yakınlığın yüksek olduğu aile yapılarında, sınırların daha geçirgen

hale geldiği ve bu durumun gelin-kayınvalide ilişkilerinde gerilimi artırdığı belirtilmektedir (Kağıtçıbaşı, 2010). Bu sosyolojik bulgular, mevcut çalışmada elde edilen psikolojik değişkenlere dayalı sonuçların, Türkiye'ye özgü aile yapısı ve kültürel normlar içerisinde anlam kazandığını ve bu bağlamdan bağımsız değerlendirilemeyeceğini göstermektedir.

Gelinin algıladığı sosyoekonomik durumunun gelin-kayınvalide ilişkisine olan etkisi incelendiğinde ise, düşük sosyo-ekonomik düzeye sahip gelinlerin orta ve orta üstü düzeye kıyasla kayınvalideleriyle ilişkilerinin daha az olumlu olduğu görülmüştür. Gelinin özellikle mali durumunda problem varsa ve destek için kocasına veya kayınvalidesine bağımlıysa, bu durum gerginlik yaratabilir. Yani, gelinin sosyoekonomik durumu aile içindeki rolünü etkileyebilir (Altunsu-Sönmez, 2019). Eğer gelin yüksek bir gelire sahipse, bağımsız ya da kendi kendine yeterli olduğu varsayımı söz konusu olabilir ve bu da kayınvalideden beklenen katılım ya da destek düzeyini etkileyebilir. Fakat sosyoekonomik düzeyin sadece maddi gelir konularını kapsamadığı, eğitim seviyesini de içine aldığı bilinmektedir (American Psychological Association [APA], 2026). Mevcut çalışmada gelinlerin eğitim seviyelerine göre kayınvalideleriyle ilişkilerinde bir fark olmadığı görülmüştür. Bu bulgu, İpek (2021) ve Aydın (2017) tarafından yapılan çalışmaların bulgularıyla uyumludur. Ayrıca bu bulgu, mevcut çalışmaya katılan gelinlerin çoğunlukla lise üstü eğitim seviyesine sahip katılımcılardan oluşmasından kaynaklanabilir. Bunun dışında, mevcut çalışmada görücü usulü evlenme ile severek evlenme arasında gelin ve kayınvalide ilişkisi üzerinde bir etkisi bulunamamıştır. Alanyazında görücü usulü evlenme ve severek evlenmenin (aşk evliliği) genellikle evlilik doyumu üzerindeki etkisi incelenmiştir (Gültekin ve Parlar, 2019; Şendil ve Korkut, 2008; Yeşiltepe, 2011). Kahraman (2021) tarafından yapılan araştırmada da severek evlenen kadınların gelin-kayınvalide ilişkileri görücü usulü evlenen kadınlara kıyasla daha olumlu bulunmuştur. Aslında hem görücü usulü hem de anlaşarak yapılmış evlilikler yüksek düzeyde evlilik doyumuna sahip olabilir, ancak doyumun nasıl sağlandığı açısından farklılık gösterdikleri düşünülmektedir. Mevcut çalışmada evlenme

biçiminin gelin- kayınvalide ilişkisi açısından bir etkisi görülmemiştir. Fakat görücü usulü evlenenlerinin sayısının mevcut çalışmada az olması da sonuçların genellenmesi bakımında risk oluşturmaktadır.

Evlilik ilişkisinin kayınvalide tarafından onaylanması da kayınvalide ve gelin arasındaki ilişkinin şekillenmesinde önemli bir rol oynar. Mevcut çalışmada da evlilik ilişkisi kayınvalide tarafından desteklenen gelinlerin kayınvalideleriyle ilişkisi desteklenmeyenlere kıyasla daha olumlu bulunmuştur. Kayınvalide evliliği desteklediğinde, bu durum gelin için bir onaylanma duygusu yaratarak aile içinde daha fazla kabul gördüğünü ve desteklendiğini hissetmesini sağlayabilir. Gelinlerle görüşmeler yapılarak gerçekleştirilen bir çalışmada bu bulgu desteklenmiştir. Kayınvalidesi tarafından evliliği desteklenmeyen ve istenmeyen gelinlerin kendilerini dışlanmış hissettiği ve kayınvalidesiyle pek çok konuda çatışma yaşadığı görülmüştür (Kaya, 2019). Evlilik ilişkisi kayınvalide tarafından onaylandığında, kayınvalidenin destekleyici ve işbirlikçi olması, eleştirmek veya gereksiz çatışma yaratmak yerine rehberlik sunması ve sorumlulukları paylaşması daha olasıdır.

Değişkenler arası ilişkiler incelendiğinde ise, olumlu gelin-kayınvalide ilişkisiyle gelinin yumuşak başlı kişilik özelliği, kocanın özerk benliği, gelin ve kayınvalidenin kültürel anlamda uyuşması algısı, kocanın eşinin tarafını tutması, kayınvalideyle algılanan kişilik yapılarının uyuşması ve gelinin kayınvalidesini anne gibi görmesine verdiği önem derecesi pozitif yönde; kocanın ilişkisel benliği, gelinin nevroitik kişilik özelliği ve kayınvalidenin gelinini başkalarının yanında kötülemesi negatif yönde ilişkilidir. Gelinin nevroitik kişilik özelliğiyle, kocanın ilişkisel benliği olumlu gelin-kayınvalide ilişkisiyle negatif korelasyona sahip olsa da korelasyon katsayıları düşük olduğu için regresyon analizine dahil edilmemiştir. Dışa dönüklük, deneyime açıklık ve sorumluluk gibi diğer kişilik özelliklerinin ise gelin-kayınvalide ilişkisiyle bir korelasyonu bulunmamıştır.

Çalışmanın demografik bulguları, gelinlerin kayınvalidelere kıyasla daha yüksek eğitim düzeyine sahip olduklarını, büyük çoğunluğunun severek evlendiğini ve ekonomik olarak görece bağımsız olduğunu göstermektedir. Katılımcı

gelinlerin yaş ortalaması 34,1 olup Y kuşağında yer almaktadır (Crumpacker ve Crumpacker, 2007; Haeberle ve ark., 2009; Keleş, 2011). Bu kuşakta severek evlenme eğiliminin yaygın olması, artan eğitim düzeyiyle birlikte değerlendirilebilir. Nitekim TÜİK Türkiye Aile Yapısı Araştırması'na (2021) göre öğrenim düzeyi arttıkça bireylerin kendi kararıyla evlenme oranı yükselmekte, görücü usulü evlilikler azalmaktadır. Gelinlerin çoğu kendisini orta sosyoekonomik düzeyde algılamaktadır. Kadınların ortalama evlilik yaşı 24,5, erkeklerin ise 27,7 olup, aradaki yaş farkı TÜİK verileriyle paralellik göstermektedir. 2023 TÜİK verilerine göre ilk evlenme yaşında erkek lehine fark 2,6 yıldır. Katılımcıların büyük çoğunluğunun çocuğu bulunmakta ve ortalama çocuk sayısı 1.75'tir. Bu bulgu da 2023 TÜİK verilerinde bildirilen doğurganlık hızındaki düşüşle uyumludur. Ayrıca, kayınvalideyle geçirilen zamanın miktarı olumlu gelin-kayınvalide ilişkisiyle ilişkilidir. Mevcut çalışmada gelinlerin %66,5'i kayınvalidesiyle sık ya da çok sık görüştüğünü belirtmiştir. Benzer şekilde, Santos ve Levitt (2006) temas sıklığının artmasının ilişki kalitesini olumlu yönde etkilediğini göstermiştir. Son olarak, kayınvalideyle aynı evde ya da aile apartmanında yaşayan gelin sayısı sınırlı olduğundan (n = 12), bu değişken açısından karşılaştırmalı analiz yapılmamıştır.

Çalışmaya katılan erkek (gelinlerin eşleri) sayısının katılan gelin sayısına kıyasla az olması çalışmanın kısıtlılıkları içinde yer almaktadır. Bu durum, analizlerin yorumlanmasında ve genellenmesinde dikkate alınması gereken bir sınırlılıktır. Ayrıca, çevrim içi ve gönüllü katılıma dayalı örneklemenin internet erişimi, gönüllülük etkisi gibi olası yanlılıkları göz ardı edilmemelidir. Mevcut çalışma kapsamında araştırmaya katılan her kadına (geline) ilgili linki doldurması için eşine göndermesi talep edilmiştir. Gelinler kendileri için gönderilen linkteki

anketleri doldurmalarına rağmen eşlerin bir kısmı anketleri doldurmamıştır. Kesitsel anket çalışmalarının yanı sıra boylamsal çalışmalarda da ankete katılımı sistematik cinsiyet farklılıkları rutin olarak gözlemlenmektedir (Becker, 2022). Özellikle elektronik posta veya web üzerinden yapılan anketlerde, kadınların erkeklere kıyasla daha fazla yanıt verdiği sıklıkla görülmektedir (Becker ve Glauser, 2018). Bu farka dair yapılan bir açıklama, kadınların ve erkeklerin yardım etme normlarına ilişkin sosyalleşme farklılıklarına veya sosyal etkiye yatkınlıktaki farklılıklara işaret etmiştir (Slauson-Blevins ve Johnson, 2016). Gelecekteki çalışmalarda bu farkın nasıl kapatılabileceğine dair bazı araştırmaların Türkiye örnekleminde yapılması faydalı olacaktır. Bu durum, analizlerin yorumlanmasında dikkate alınması gereken bir sınırlılık olarak ele alınmıştır.

Sonuç olarak, hiçbir insan aynı olmadığı gibi hiçbir aile de aynı değildir. Her ailenin kendi inançları, tutumları, değerleri, adetleri, mitleri ve gelenekleri vardır (İpek, 2021). Paylaşılan değerler ve aile beklentileri anlayış ve iş birliği için uyumlu bir temel oluşturabileceğinden, kültürel uyumluluk çok önemli bir rol oynar. Kişilik benzerliği de ilişkiyi etkiler; her iki kadın da benzer iletişim tarzlarını, mizaçları ve çatışma çözme yaklaşımlarını paylaştığında, karşılıklı saygıyı teşvik eder ve gerginliği azaltır. Ancak, belki de en önemli faktör kocanın/oğlun rolüdür; kocanın kök ailesine bağımlı olmaması ve özerk bir benlik geliştirmesi karısı ve annesi arasındaki bağı güçlendirebilir. Kocanın aktif olarak iletişimi kolaylaştırması ve karısını savunması, olası çatışmaları hafifletebilir ve dengeli bir ilişkiyi teşvik edebilir. Sonuç olarak, uyumlu kültürel geçmişler, birbirini tamamlayan kişilikler ve destekleyici bir eşin bir araya gelmesi, gelin ve kayınvalidenin olumlu ve kalıcı bir ilişki kurabileceği bir ortam yaratır.

KAYNAKLAR

- Altunsu-Sönmez, Ö. (2019). Gelin kaynana çatışması üzerine sosyolojik bir analiz. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 13(19), 1159-1201. <https://doi.org/10.26466/opus.595849>
- Aluş, Y. (2015). Kültürel ve Toplumsal gerçekliğimiz açısından aile anlayışlarının ve Türk ailesinin değerlendirmesi. *PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 15-24.
- American Psychological Association [APA] (2026). *Socioeconomic status*. <https://www.apa.org/topics/socioeconomic-status>
- An, Z. (2014). The dilemma of receiving support from in-laws: a study of the discourse of online pregnancy and childbirth support groups. *China Media Research*, 10(3). <https://www.chinamediaresearch.net/readmore/vol10no3/CMR140305%20Zhen%20An.jpg>
- Anderson, C., Keltner, D., and John, O. P. (2003). Emotional convergence between people over time. *J. Personal. Soc. Psychol.* 84, 1054-1068. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.84.5.1054>
- Anglin, A.H., Kincaid, P.A., Short, J.C. ve Allen, D.G. (2022). Role theory perspectives: past, present, and future applications of role theories in management research. *Journal of Management*, 48(6),1-34. <https://doi.org/10.1177/01492063221081442>
- Annisia, Q., Ahmad, A.B. ve Al Faidah, A.W. (2024). Exploring mother-in-law and daughter-in-law conflicts in contemporary family structures. *Journal of Islamic Family Law*, 2 (2), 175-187. <https://doi.org/10.30983/usraty.v2i2.8814>
- Aydın, E. (2017). *Anne-oğul bağlanmasının gelin-kayınvalide ilişkisini ve evlilik doyumunu yordamadaki rolü*. [Yüksek Lisans Tezi]. Marmara Üniversitesi.
- Aydın, E. ve Canel, A.N. (2017). Anne-oğul bağlanmasının gelin-kayınvalide ilişkisi ve evlilik doyumunu yordamadaki rolü. *Marmara Üniversitesi Kadın ve Toplumsal Cinsiyet Araştırmaları Dergisi*, 2, 1-16. <https://doi.org/10.26695/mukatcad.2018.7>
- Bacanlı, H., İlhan, T. ve Aslan, S. (2009). Beş faktör kuramına dayalı bir kişilik ölçeğinin geliştirilmesi: Sıfatlara dayalı kişilik testi (SDKT). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 261-279.
- Becker, R. (2022). Gender and survey participation. An event history analysis of the gender effects of survey participation in a probability-based multi-wave panel study with a sequential mixed-mode design. *Methods, Data, Analysis*, 16(1), 3-32. <https://doi.org/10.12758/mda.2021.08>
- Becker, R., Möser, S. ve Glauser, D. (2019), Cash vs. vouchers vs. gifts in web surveys of a mature panel study – Main effects in a long-term incentives experiment across three panel waves. *Social Science Research*, 81, 221-234. <https://doi.org/10.1016/j.ssresearch.2019.02.008>
- Becker, R. ve Glauser, D. (2018). Are prepaid monetary incentives sufficient for reducing panel attrition and optimizing the response rate? An experiment in the context of a multi-wave panel with a sequential mixed-mode design. *Bulletin of Sociological Methodology*, 137, 74-95. <https://doi.org/10.1177/0759106318762456>
- Benet-Martinez, V. ve John, O.P. (1998). Los cinco grandes across cultures and ethnic groups: Multitrait multimethod analysis of the big five in Spanish and English. *Journal of Personality and Social Psychology*, 75, 729-750. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.75.3.729>
- Biddle, B. J. 1986. Recent developments in role theory. *Annual Review of Sociology*, 12, 67-92. <https://doi.org/10.1146/annurev.so.12.080186.000435>
- Bowen, M. (1978). *Family therapy in clinical practice*. Jason Aronson.
- Bowlby, J. (1988). Developmental psychiatry comes of age. J. Bowlby (Ed.), *A secure base: Parent-child attachment and healthy human development* içinde (s.158-180). Basic Books, Inc.
- Buist, K.L., Decovic, M., Meeus, W.H. ve van Aken, A.G. (2004). Attachment in adolescence: A social relations model analysis. *Journal of Adolescent Res*, 19, 826-850. <https://doi.org/10.1177/0743558403260109>
- Cooper, M.L. ve Sheldon, M.S. (2002). Seventy years of research on personality and close relationships: substantive and methodological trends over time. *J Pers.* 70(6), 783-812. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.05024>
- Çakır, Ş. (2023). Gelin kaynana ilişkisinde akrabalık bağının yeri ve rolü. *Avrasya Uluslararası Araştırma Dergisi*, 11 (36), 122-144. <https://doi.org/10.33692/avrasyad.1266704>
- Çelik, M. (2006). *Evlilik doyum ölçeği geliştirme çalışması* [Doktora Tezi]. Çukurova Üniversitesi.
- Crumpacker, M., ve Crumpacker, J. M. (2007). Succession planning and generational Stereotypes: Should HR consider age-based values and attitudes a relevant factor or a passing

- Fad? *PublicPersonnel Management*, 36(4), 349-369. <https://doi.org/10.1177/009102600703600>
- Çoğalan, Y. (2017). *Evlili bireylerin kök aileleriyle ilişkileri ve evlilik uyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. 19 Mayıs Üniversitesi.
- Costa, P.T. ve McCrae, R.R. (1995). Domains and facets: Hierarchical personality assessment using the revised neo personality inventory. *Journal of Personality Assessment*, 64 (1), 21-50. https://doi.org/10.1207/s15327752jpa6401_2
- Daneshpour, M. (2017). *Family therapy with Muslims*. Routledge.
- Deci, E. ve Ryan, R. (1985). The general causality orientations scale: Self determination in personality. *Journal of Research in Personality*, 19, 109-134. [https://doi.org/10.1016/0092-6566\(85\)90023-6](https://doi.org/10.1016/0092-6566(85)90023-6)
- Delaney, C. (1991). *The seed and the soil: Gender and cosmology in Turkish village society*. University of California Press.
- Ejaz, S.S., Iqbal, F. ve Ara, A. (2012), Relationship among personality traits and conflict handling styles of call center representatives and appraisal of existing service model. *International Journal of Psychological Studies*, 4(4), 27-36. <https://doi.org/10.5539/ijps.v4n4p27>.
- Falcke, D., Wagner, A. ve Mosmann, C. P. (2008). The relationship between family-of-origin and marital adjustment for couples in Brazil. *Journal of Family Psychotherapy*, 19(2), 170-186. <https://doi.org/10.1080/08975350801905020>
- Gonzaga, G. C., Campos, B. ve Bradbury, T. (2007). Similarity, convergence, and relationship satisfaction in dating and married couples. *J. Personal. Soc. Psychol.* 93, 34-48. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.93.1.34>
- Gubbins, C.A., Perosa, L.M. ve Bartle-Haring, S. (2010). Relationships between married couples' self differentiation/individuation and Gottman's model of marital interactions. *Contemporary Family Therapy*, 32, 383-395. <https://doi.org/10.1007/s10591-010-9132-4>
- Gurman, A. S., ve Kniskern, D. P. (1981). Family therapy outcome research: Knowns and unknowns. *Handbook of family therapy*, 1, 742-775. <https://doi.org/10.4324/9781315803944>
- Gültekin, D.T. ve Parlar, H. (2019). Evlenme biçimi ve evlenme süresi bağlamında evlilik öncesi sürecin kadınlardaki evlilik doyumuna etkisi. *APJEC - Academic Platform Journal of Education and Change*, 2(1), 38-56.
- Haeberle, K., Herzberg, J. ve Hobby, T. (2009). Leading the Multigenerational work Force. *Healthcare Executive*, 24(5), 66-67.
- Hojat, M. ve Mehryar, A. H. (2003). Iran. J. J. Ponzetti, (Ed.), *International encyclopedia of marriage and family* içinde (2. Baskı, s. 949-952). Macmillan.
- İpek, A, N. (2021). Gelin-kayınvalide ilişkileri ile evlilik doyumunu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Journal of Sustainable Educational Studies*, 2(1), 35-49.
- Jean Turner, M., Young, C. R. ve Black, K. I. (2006). Daughters-in-Law and mothers-in-Law seeking their place within the family: A qualitative study of differing viewpoints. *Family Relations*, 55(5), 588-600. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2006.00428.x>
- Kağıtçıbaşı, C. (2013). *Autonomous-Related Self. Family, self, and human development across cultures: Theory and applications* içinde (s.165-207). Erlbaum.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2010). *Benlik, aile ve insan gelişimi: Kültürel psikoloji*. Koç Üniversitesi Yayınları.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2005) Autonomy and relatedness in cultural context: implications for self and family. *Journal of Cross Cultural Psychology* 36, 403-422. <https://doi.org/10.1177/0022022105275959> 14.
- Kahraman, B. (2021). *Gelin-kayınvalide ilişkileri ve çift uyumu arasında benliğin ayrımlaşmasının düzenleyici rolü* [Yüksek Lisans Tezi]. Pamukkale Üniversitesi, Aile Danışmanlığı Bilim Dalı.
- Kandiyoti, D. (1988). Bargaining with patriarchy. *Gender & Society*, 2(3), 274-290. <https://doi.org/10.1177/089124388002003004>
- Kaya, T. (2019). Gelin-kayınvalide iletişiminin niteliğini belirleyen kültürel etmenler. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 185-204. <https://doi.org/10.17680/erciyesiletisim.459590>
- Keleş, H. N. (2011). Y kuşağı çalışanlarının motivasyon profillerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma. *Bahçeşehir Üniversitesi Organizasyon ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 129-139.
- Kenny, D. A. (1994). *Interpersonal perception: A social relations analysis*. Guilford Press.
- Kenny, D. A. ve Kashy, D. A. (1994). Enhanced co-orientation in the perception of friends: A social relations analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 67(6), 1024-1033. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.67.6.1024>
- Luo, S. ve Klohn, E. C. (2005). Assortative mating and marital

quality in newlyweds: a couple-centered approach. *J. Personal. Soc. Psychol.* 88, 304-326. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.88.2.304>

- Mat, C. ve Güloğlu, B. (2023). Personality traits, interpersonal conflict resolution strategies and coping skills among x, y, z generations. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 13(68), 75-91. <https://doi.org/10.17066/tpdrd.1211929c>
- Merrill, D. M. (2007). *Mothers-in-law and daughters-in-law: Understanding the relationship and what makes them friends or foe*. Praeger.
- Morr-Serewicz, M. C. ve Hosmer, R. A. (2011). Inlaws or outlaws? W. R. Cupach ve B. H. Spitzberg (Eds), *The darkside of close relationships* (2. bsk., s. 224-242) içinde. Routledge.
- Nastasee, A. (1995). *Analysis of the relationship mothers in law and daughters in law: a systems perspective* [Yayımlanmamış doktora tezi]. The Pennsylvania State University.
- Page, A. (2023). Social construction of a mother-in-law and daughter-in-law relationship: a case study perspective. *Sci. Int. (Lahore)*, 35(6), 815-818.
- Paş, B. ve Kulluoğlu, M.P. (2020). Aile içi çatışmalarda kayınvalide faktörü. *Sağlık ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(2), 55-57.
- Rittenour, C. (2012). Daughter-in-law standards for mother-in-law communication: Associations with daughter-in-law perceptions of relational satisfaction and shared family identity. *Journal of Family Communication*, 12(2), 93-110. <https://doi.org/10.1080/15267431.2010.537240>
- Rittenour, C. E. (2009). *Communication and shared family identity in mother-inlaw/daughter-in-law relationships: implications for relational outcomes and future family functioning*. [Doktora tezi]. The University of Nebraska.
- San, L.M. ve Juhari, R. (2021). Positive and negative interactions between mother-in-law and daughter-in-law: what about son-in-law? *Malaysian Journal of Social Sciences and Humanities*, 6(5), 84-94. <https://doi.org/10.47405/mjssh.v6i5.778>
- Santos, J. D. ve Levitt, M. J. (2007). Intergenerational relations with in-laws in the context of the Social Convoy: Theoretical and practical implications. *Journal of Social Issues*, 63, 827-843. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4560.2007.00539.x>
- Saputra, F., Hartati, N. ve Aviani, Y. I. (2017). Perbedaan kepuasan pernikahan antara pasutri yang serumah dan terpisah Dari orangtua/mertua. *Jurnal RAP (Riset Aktual Psikologi Universitas Negeri Padang)*, 5(2), 136-145. <https://ejournal.unp.ac.id/index.php/psikologi/article/view/6628>
- Sekścińska, K., Trzcińska, A. ve Maison, D. A. (2016). The influence of different social roles activation on women's financial and consumer choices. *Frontiers in Psychology*, 7, 365. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2016.00365>
- Sharf, R. S. (2004). *Theories of psychotherapy and counseling: Concepts and cases* (6. Basım). Cengage Learning.
- Shih, K. Y. ve Pyke, K. (2016). Power, resistance, and emotional economies in women's relationships with mothers-in-law in chinese immigrant families. *Journal of Family Issues*, 31(3), 333-357. <https://doi.org/10.1177/0192513X09350875>
- Skowron, E. A. (2000). The role of differentiation of self in marital adjustment. *Journal of Counseling Psychology*, 47(2), 229. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.47.2.229>
- Skowron, E. A., Stanley, K. L. ve Shapiro, M. D. (2009). A longitudinal perspective on differentiation of self, interpersonal and psychological well-being in young adulthood. *Contemporary Family Therapy*, 31(1), 3-18. <https://doi.org/10.1007/s10591-008-9075-1>
- Slauson-Blevins, K. ve Johnson, K.M. (2016). Doing gender, doing survey? Women's gatekeeping and men's non-participation in multi-actor reproductive surveys. *Sociological Inquiry*, 86(3), 427-449. <https://doi.org/10.1111/soin.12122>
- Song, Y. ve Zhang, Y. B. (2012). Husbands' conflict styles in Chinese mother/daughter-in-law conflicts: daughters-in-law's perspectives. *Journal of Family Communication*, 12(1), 57-74. <https://doi.org/10.1080/15267431.2011.629968>
- Song, Y. (2009). *Perceptions of the adult son/husband's mediation styles in Chinese mother/daughter-in-law conflicts* [Doktora tezi]. University of Kansas.
- Sümer, N. ve Sümer, H.C. (2005). Beş faktör kişilik özellikleri ölçeği. (Yayımlanmamış çalışma).
- Şendil, G. ve Korkut, Y. (2008). Evli çiftlerdeki çift uyumu ve evlilik çatışmasının demografik özellikler açısından incelenmesi. *Psikoloji Çalışmaları*, 28, 15-34.
- Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2013). *Using multivariate statistics*. Pearson.
- Tehrani, H.D. ve Yamini, S. (2020). Personality traits and conflict resolution styles: A meta-analysis. *Personality and*

Individual Differences, 157, 1-4. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109794>.

Thomas, P.A., Liu, H. ve Umberson, D. (2017). Family relationships and well-being. *Innov Aging*, 1(3), igx025. <https://doi.org/10.1093/geroni/igx025>.

Topham, G. L., Larson, J. H. ve Holman, T. B. (2005). Family of origin predictors of hostile conflict in early marriage. *Contemporary Family Therapy*, 27(1), 101-121. <https://doi.org/10.1007/s10591-004-1973-2>

Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2023). *Doğum İstatistikleri, 2023*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dogum-Istatistikleri-2023-53708#:~:text=Canl%C4%B1%20do%C4%9Fan%20bebek%20say%C4%B1s%C4%B1%202023,%2C7'si%20k%C4%B1z%20oldu.&text=Toplam%-20do%C4%9Furganl%C4%B1k%20h%C4%B1z%C4%B1%2C%20bir%20kad%C4%B1n%C4%B1n,ortalama%20%C3%A7ocuk%20say%C4%B1s%C4%B1n%C4%B1%20ifade%20etmektedir>.

Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2023). *İstatistiklerle Kadın, 2023*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2023-53675#:~:text=Ortalama%20ilk%20evlenme%20ya%C5%9F%C4%B1%20kad%C4%B1nlarda%2025%2C7%20oldu&text=Ortalama%20ilk%20evlenme%20ya%C5%9F%C4%B1n%C4%B1n%20en,2%20ya%C5%9F%20ile%20%C5%9Eanl%C4%B1urfa%20oldu>.

Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2021). *Türkiye aile yapısı araştırması, 2021*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Turkiye-Aile-Yapisi-Arastirmasi-2021-45813>

Wu, T. F., Yeh, K. H., Cross, S. E., Larson, L. M., Wang, Y. C., ve Tsai, Y. L. (2010). Conflict with mothers-inlaw and Taiwanese women's marital satisfaction: The moderating role of husband support. *The Counseling Psychologist*, 38(4), 497-522. <https://doi.org/10.1177/0011000009353071>

Yakalı-Çamoğlu, D. (2007). Turkish family narratives: The relationships between mothersand daughters-in-law. *Journal of Family History*, 32(2), 161-178. <https://doi.org/10.1177/0363199006297508>

Yeşiltepe, S.S. (2011). *Öğretmenlerin evlilik uyumlarının psikolojik iyi oluş ve bazı değişkenler açısından incelenmesi*. [Yüksek Lisans Tezi]. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Zheng, R. (2016). *The relationships between confucian family values and attitudes toward divorce in mainland china: An exploratory study*. [Yüksek Lisans Tezi]. Syracuse University, Child and Family Studies.